

Oponentský posudok
na habilitačnú prácu Ing. Patrika Rovného, PhD.
„DETERMINANTY ÚSPEŠNOSTI MALÝCH FARIEM V PODMIENKACH
SLOVENSKEJ REPUBLIKY“

Zameranie predloženej habilitačnej práce na faktory úspešnosti malých poľnohospodárskych fariem na Slovensku považujeme za aktuálne, vzhľadom na veľký počet registrovaných podnikajúcich fyzických a právnických osôb a ich rozdielnú efektívnosť i vzhľadom na nové pohľady autora na predpoklady úspešnosti týchto podnikov.

Hlavným cieľom predloženej habilitačnej práce je poukázať na determinanty úspešnosti malých fariem na Slovensku. Hlavný cieľ je rozvedený do radu parciálnych cieľov, ktoré sledujú na jednej strane charakteristiku súčasného stavu poľnohospodárstva a pôsobenie Spoločnej agrárnej politiky EÚ najmä vo vzťahu k malým farmám a mladým farmárom. Na strane druhej sa parciálne ciele zameriavajú na vybrané determinanty podnikajúcich fyzických a právnických osôb a ich vzťahy k výmere využívanej pôdy a počtu zamestnancov. Realizovaný výskum má ambície vyústiť do návrhov na zlepšenie situácie malých a mladých farmárov s ohľadom na nové programové obdobie SPP EÚ v rokoch 2014-2020 (s. 58).

Pri posúdení obsahu a výsledkov habilitačnej práce možno konštatovať, že vytýčený hlavný cieľ i naznačené čiastkové ciele boli splnené. Habilitant zhodnotil domácu i zahraničnú literatúru k téme a realizoval rozsiahlu analýzu príčinnno-následných vzťahov vybraných determinantov s využitím lineárnych regresných funkcií v súboroch poľnohospodárskych podnikov fyzických a právnických osôb v SR v období rokov 2005-2015. Záverom svojej práce formuloval rad návrhov ku podpore malých a mladých farmárov, ku systému rozdeľovania podpôr viazaných na výmeru pôdy a ku kvantifikovaným vzťahom determinantov.

Objektom analýzy boli informácie z odbornej a vedeckej literatúry, elektronických zdrojov, anonymné údaje z databáz PPA, MPRV SR, VÚEPP v Bratislave (Informačné listy za roky 2005-2015) a ďalšie zdroje. Pri spracovaní štatistických informácií bol využitý softvérový produkt SAS.

Obsah a metodika habilitačnej práce naznačuje, že autor je skúseným vedecko-pedagogickým pracovníkom, ktorý ovláda metódy vedeckého výskumu a dokáže aplikovať štatisticko – matematické metódy pri riešení kauzálnych problémov a formulovať príslušné závery a odporúčania.

Štruktúra habilitačnej práce je vecne a logicky usporiadaná. Okrem úvodu a záveru má štyri kapitoly. Prvá kapitola je venovaná prehľadu riešenej problematiky doma a v zahraničí. Vymedzuje malé a rodinné farmy a mladých farmárov, ekonomické determinanty, trh s pôdou a marketingové nástroje v riadení malých a stredných podnikov. Ďalšie dve kapitoly sú venované vymedzeniu cieľov a charakteristike používaných metód riešenia.

Vlastné výsledky sú obsiahnuté v štvrtej kapitole. Najskôr v nej habilitant charakterizuje podstatu multifunkčného poľnohospodárstva v SR a v EÚ. Pozitívne možno hodnotiť jeho zvýraznenie sociálnej dimenzie a životného prostredia popri dimenzii zisku (s. 70). Následne analyzuje vývoj poľnohospodárstva v EÚ, najmä v oblastiach počtu a plošnej výmery fariem a počtu pracovníkov a postavenie Slovenska v štruktúre EÚ a charakterizuje možnosti podpory malých a mladých farmárov v súčasnom programovom období. Konštruuje aj model minimálnej výmery pôdy potrebný na užitie rodiny. Škoda, že jeho parametre

nekonfrontoval aspoň v niektorých ukazovateľoch aj s reálnymi podnikmi s veľkosťou do 50 ha p.p., ktoré v práci uvádza.

Jadrom výskumnej časti habilitačnej práce je hodnotenie závislosti medzi vybranými ukazovateľmi (determinantmi) ku ktorým patria u fyzických osôb predaj výrobkov a služieb, príjmy celkom, výdavky celkom, rozdiel príjmov a výdavkov, majetok a záväzky, ktoré vystupujú ako závisle premenné a výmera obhospodarovanej pôdy a počet zamestnancov, ktoré sú nezávisle premennými. Údajová základňa je za roky 2005 – 2015 pri počte podnikov od 345 po 1426 (Príloha 1, tab.1-11). Regresné koeficienty lineárnej funkcie a koeficienty korelácie naznačujú vo väčšine modelov miernu významnosť hodnôt a miernu koreláciu medzi analyzovanými determinantmi.

Podobné postupy analýzy boli zvolené aj u právnických osôb, kde ako determinanty boli uplatnené tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb, výnosy celkom, náklady celkom, výsledok hospodárenia, majetok a záväzky ako závisle premenné a výmera obhospodarovanej pôdy a počty zamestnancov, ako nezávisle premenné. Analýza tiež pracuje s rokmi 2005-2015 pri počte podnikov od 875 po 1348 (Príloha 7, tab.1-11). Regresné koeficienty lineárnej funkcie a koeficienty korelácie aj u tohto súboru podnikov naznačujú väčšinou miernu významnosť hodnôt a miernu koreláciu medzi analyzovanými determinantmi.

U fyzických osôb sa zistila malá významnosť pri rozdieli medzi príjmami a výdavkami a u právnických osôb až záporná korelácia je pri výsledku hospodárenia (s. 168). Škoda, že sa habilitant nepokúsil vysvetliť tento výsledok, len ho konštatuje. Pri výbere nezávisle premenných chýba nákup medziproduktu (výrobná spotreba), ktorý by mohol vyjadriť vplyv intenzifikácie výroby na determinanty a isté pochybnosti vyvoláva zaradenie determinantu majetok medzi závisle premenné, keďže ide o významný výrobný zdroj, ktorý je v súčinnosti s pôdou a prácou.

V záverečnej kapitole sa zhrňujú názory a podnety habilitanta na rozvoj malých fariem a mladých farmárov, na podporu podnikateľských zámerov v špeciálnej rastlinnej a živočíšnej výrobe, na systém rozdeľovania podpor, ako aj na výsledky kvantitatívnej analýzy.

Formálna úprava pomerne rozsiahlej habilitačnej práce (183 s. textu a 44 s. príloh) je bezchybná. Jej text je napísaný živým odborným jazykom. Uplatňuje sa výstižné grafické znázorňovanie. Oceniť treba úspešné zvládnutie prácnosti spracovania rozsiahlych databáz a kvalifikované využitie matematicko - štatistických metód. V literatúre je obsiahnutých 98 prameňov. K formálnym nedostatkom patrí niekoľko nepresností a preklepov. Napr. na s. 108 sa porovnávajú údaje zo Zelených správ a Informačných listov, ale oba pramene využívajú ten istý zdroj, na s. 135 a 136 v tabuľkách 60 a 61 má byť determinant záväzky nie majetok a pod.

Do diskusie v rámci rozpravy uvádzame nasledujúce otázky.

1. Výkony fyzických osôb sú v modeloch uvádzané v dvoch determinantoch Predaj výrobkov a služieb i ako Príjmy celkom. U právnických osôb ako Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb a Výnosy. Prečo bolo potrebné vyjadriť výkony v oboch podobných uvádzaných ukazovateľoch a ktorý možno považovať za výhodnejší?

2. Ktoré faktory považuje za hlavné determinanty úspechu malých fariem na Slovensku?

3. Na s. 169 odporúča habilitant zamyslieť sa nad systémom rozdeľovania podpôr. Aké zmeny by sa mali v podporách realizovať?

Záver

Predložená habilitačná práca je venovaná faktorom úspešnosti fariem na Slovensku a zamerala sa na vybrané determinanty podnikajúcich fyzických a právnických osôb a ich vzťahy k výmere využívanej pôdy a počtu zamestnancov. Výsledky práce vyústili do návrhov na zlepšenie situácie malých a mladých farmárov s ohľadom na nové programové obdobie SPP EÚ v rokoch 2014-2020. Metodika práce a jej výsledky nepochybne nájdu svoje uplatnenie v pedagogickom procese na Fakulte ekonomiky a manažmentu SPU v Nitre i v hospodárskej praxi.

Habilitant preukázal schopnosť riešiť aktuálne ekonomické problémy vedeckými metódami a postupmi, formulovať nové poznatky a závery a prispel tak k generovaniu znalostí, ktoré obohacujú teóriu a ponúkajú riešenia pre podnikateľskú prax.

Vychádzajúc z uvedeného odporúčame po úspešnej obhajobe habilitačnej práce udeliť Ing. Patrikovi Rovnému PhD. vedecko – pedagogickú hodnosť

– **docent** –

Bratislava, 24.1.2017

prof. Ing. Ľuboslav Szabo, CSc.
Ekonomická univerzita v Bratislave